

قانون امور حسبی

قانون حمایت از کودکان بدون سرپرست مصوب ۱۳۵۴
قانون راجع به تعیین قیم اتفاقی
قانون راجع به خیانت ولی قهری
قانون تصدیق انحصار وراثت و ...

به اهتمام: دکتر ابوفذر بهروزی
دکترای حقوق خصوصی و مدرس دانشگاه
سردفتر اسناد رسمی

ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc	عنوان قراردادی:
قانون امور حسبی/به اهتمام ابوذر بهروزی.	عنوان و نام پدیدآور:
تهران : نوآور، ۱۴۰۴.	مشخصات نشر:
۱۲۲ص.	مشخصات ظاهری:
۹۷۸-۶۰۰-۱۶۸-۸۰۰-۳	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست نویسی:
واژه نامه.	یادداشت:
کتابنامه به صورت زیرنویس.	یادداشت:
امور حسبی — ایران — Iran -- Probate law and practice	موضوع:
بهروزی، ابوذر، گردآورنده	شناسه افزوده:
۴۸۳۰ KMH	رده بندی کنگره:
۳۴۶/۵۵۰۵۲	رده بندی دیویی:
۱۰۲۷۹۹۰۵	شماره کتابشناسی ملی:
فیبا	اطلاعات رکورد کتابشناسی:

قانون امور حسبی

نشر نوآور

به اهتمام: دکتر ابوذر بهروزی

ناشر: نوآور

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۸-۸۰۰-۳

مرکز پخش:

نوآور، تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان شهیدای ژاندارمری
 ترسیده به خیابان دانشگاه ساختمان ایرانیان، پلاک ۵۸ طبقه اول، واحد ۳
 تلفن: ۹۲ - ۰۲۱۶۶۴۸۴۱۹۱، www.noavarpub.com

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان مصوب سال ۱۳۴۸ برای ناشر محفوظ و متحصراً متعلق به نشر نوآور می‌باشد. لذا هرگونه استفاده از کل یا قسمتی از این کتاب (از قبیل هر نوع چاپ، فتوکپی، اسکن، عکس برداری، نشر الکترونیکی، هر نوع انتشار به صورت اینترنتی، سی دی، دی وی دی، فیلم فایل صوتی یا تصویری و غیره) بدون اجازه کتبی از نشر نوآور ممنوع بوده و شرعاً حرام است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

@Noavarpub

صفحه رسمی انتشارات نوآور در شبکه های اجتماعی

فهرست مطالب

۹	قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹
۱۱	علایم اختصاری
۱۳	قانون امور حسبی
۱۴	باب اول - در کلیات
۲۳	باب دوم - در قیمومت
۲۳	فصل اول - صلاحیت دادگاه قیمومت
۲۴	فصل دوم - ترتیب تعیین قیم
۲۸	فصل سوم - اختیارات و مسئولیت قیم
۳۱	فصل چهارم - عزل قیم
۳۳	باب سوم - امور راجع به امین
۳۷	باب چهارم - راجع به غائب مفقودالاثر
۳۷	فصل اول - در صلاحیت دادگاه
۳۷	فصل دوم - در تعیین امین
۳۸	فصل سوم - دادن اموال به طور موقت به تصرف ورثه
۴۱	فصل چهارم - در حکم موت فرضی
۴۴	باب پنجم - در امور راجع به ترکه
۴۴	فصل اول - در صلاحیت
۴۵	فصل دوم - در مهر و موم
۵۰	فصل سوم - در برداشتن مهر و موم
۵۲	فصل چهارم - در تحریر ترکه
۵۶	فصل پنجم - راجع به دیون متوفی

۵۶	مبحث اول - استیفاء دین از ترکه
۵۹	مبحث دوم - قبول ترکه
۶۰	مبحث سوم - رد ترکه
۶۱	مبحث چهارم - قبول دیون مطابق صورت تحریر ترکه
۶۲	مبحث پنجم - تصفیه
۶۵	فصل ششم - راجع به وصیت
۷۰	فصل هفتم - در تقسیم
۷۵	فصل هشتم - در ترکه متوفای بلاوارث
۷۶	فصل نهم - راجع به ترکه اتباع خارجه
۸۱	فصل دهم - در تصدیق انحصار وراثت
۸۵	باب ششم - در هزینه
	آئین‌نامه راجع به مواد ۲۷۹ و ۲۸۸ قانون امور حسبی مصوب سال ۱۳۲۲ وزارت دادگستری
۸۶	
	آئین‌نامه راجع به ماده ۲۹۹ قانون امور حسبی مصوب سال ۱۳۲۲ وزارت دادگستری
	آئین‌نامه حق الزحمه مدیر تصفیه و مدیر ترکه بر طبق قانون امور حسبی مصوب ۱۳۲۶/۴/۱ وزارت دادگستری با اصلاحات شورای عالی قضائی در جلسه ۴۲۲ - ۱۳۶۲/۴/۱
۹۰	
۹۲	قانون راجع به تعیین قیم اتفاقی مصوب ۲۶ اردیبهشت ماده ۱۳۱۶
۹۳	قانون راجع به خیانت ولی قهری مصوب اول آذر ۱۳۱۳
۹۴	قانون تصدیق انحصار وراثت مصوب ۱۳۰۹/۷/۱۴ با اصلاحات بعدی
۹۹	منتخبی از قانون مالیاتهای مستقیم مصوب ۳۱ تیر ۱۳۹۴ با اصلاحیه‌های بعدی
۱۰۷	منتخبی از قانون تأسیس سازمان جمع‌آوری و
۱۰۷	فروش اموال تملیکی و اساسنامه آن
	نظامنامه راجع به اموال غائبین و متوفی بلاوارث و اموال بلاصاحب و اشیاء توقیفی و ادوات جرم مصوب ۱۳۰۷/۶/۲۴ هیأت وزیران
۱۰۹	

- قانون اجازه رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیرشیعه در محاکم مصوب دهم مرداد ۱۳۱۲ ۱۱۱
- قانون رسیدگی به دعاوی مطروحه راجع به احوال شخصیه و تعلیمات دینی ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی مصوب ۳ تیر ۱۳۷۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام ۱۱۲
- قانون اعتبار گواهی بنیاد شهید انقلاب اسلامی در خصوص حکم موت فرضی غایبان مفقودالاثر انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در محاکم صالح مصوب ۱۳۷۶/۱/۲۰ ۱۱۳
- واژه‌نامه فارسی ۱۱۴
- واژه‌نامه انگلیسی ۱۱۸

نشر نوآور ضمن ارج نهادن و قدردانی از اعتماد شما به کتاب‌های این انتشارات، به استحضارتان می‌رساند که همکاران این انتشارات، اعم از مؤلفان و مترجمان و کارگروه‌های مختلف آماده‌سازی و نشر کتاب، تمامی سعی و همت خود را برای ارائه کتابی درخور و شایسته شما فرهیخته گرامی به کار بسته‌اند و تلاش کرده‌اند که اثری را ارائه نمایند که از حداقل‌های استاندارد یک کتاب خوب، هم از نظر محتوایی و غنای علمی و فرهنگی و هم از نظر کیفیت شکلی و ساختاری آن، برخوردار باشد.

با این وجود، علی‌رغم تمامی تلاش‌های این انتشارات برای ارائه اثری با کمترین اشکال، باز هم احتمال بروز ایراد و اشکال در کار وجود دارد و هیچ اثری را نمی‌توان الزاماً مبرا از نقص و اشکال دانست. از سوی دیگر، این انتشارات بنابه تعهدات حرفه‌ای و اخلاقی خود و نیز بنابه اعتقاد راسخ به حقوق مسلم خوانندگان گرامی، سعی دارد از هر طریق ممکن، به‌ویژه از طریق فراخوان به خوانندگان گرامی، از هرگونه اشکال احتمالی کتاب‌های منتشره خود آگاه شده و آن‌ها را در چاپ‌ها و ویرایش‌های بعدی آن‌ها رفع نماید.

لذا در این راستا، از شما فرهیخته گرامی تقاضا داریم در صورتی که حین مطالعه کتاب، با غلط‌های محتوایی و املائی برخورد نمودید، لطفاً این موارد را در کتاب و یا برگه جداگانه‌ای یادداشت نمایید و به صورت عکس، به همراه ذکر نام و شماره تماس خود، از طریق منوی بالای سایت نوآور، قسمت پشتیبانی (تیکت) و یا اسکن کردن بارکد زیر به واحد علمی ارسال نمایید، تا این موارد بررسی شده و در چاپ‌ها و ویرایش‌های بعدی کتاب، اعمال و اصلاح گردد و باعث هرچه پربارتر شدن محتوای کتاب و ارتقاء سطح کیفی، شکلی و ساختاری آن گردد.

نشر نوآور، ضمن ابراز امتنان از این عمل متعهدانه و مسئولانه شما خواننده فرهیخته و گرانقدر، به منظور تقدیر و تشکر از این همدلی و همکاری علمی و فرهنگی، پس از بررسی کارشناسان نوآور، در صورتی که اصلاحات درست و بجا باشد، متناسب با میزان موارد ارسال شده، به رسم ادب و قدرشناسی، کد تخفیفی جهت خرید کتاب‌های نشر نوآور به شما ارائه می‌شود.

همچنین نشر نوآور و پدیدآورندگان کتاب، از هرگونه پیشنهادها، نظرات، انتقادات و راه‌کارهای شما عزیزان در راستای بهبود کتاب، و هرچه بهتر شدن سطح کیفی و علمی آن صمیمانه و مشتاقانه استقبال می‌نمایند.

در همین راستا از طریق پشتیبانی سایت (تیکت) با ما در ارتباط باشید.

QR Code Scan

دسترسی سریع به پشتیبانی (تیکت)

واحد علمی - گزارش اصلاحات

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا الْمُرْتَضَى، اَلْاِمَامِ التَّقِيِّ النَّقِيِّ، وَحُجَّتِكَ عَلَى
مَنْ فَوْقَ اَلْاَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ الشَّرَى، الصَّدِّيقِ الشَّهِيدِ، صَلَوةً كَثِيْرَةً تَامَّةً زَاكِيةً
مُتَوَاصِلَةً مُتَوَاتِرَةً مُتَرَادِفَةً، كَاَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ عَلَى اَحَدٍ مِنْ اَوْلِيَائِكَ.

بارِ الها! بر علی بن موسی الرضای پسندیده درود و
رحمت فرست، پیشوای پارسا و منزّه، و حجت تو
بر هر که روی زمین و هر که زیر خاک است،
بسیار راستگوی شهید، درود و رحمتی
فراوان، کامل، با برکت، متصل و پیوسته،
پیاپی و دنبال هم، همچون بهترین
رحمتی که بر هریک از اولیائت
فرستادی.

من پشه‌ام از لطف تو طاووس شوم یک قطره‌ام از یم تو قاموس شوم
گر لطف کنی پر بکشایم چو ملک آمادهٔ پابوس شه طوس شوم

امام خمینی «ره»

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب

مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب سال ۱۳۴۸ و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۵۰، برای ناشر محفوظ و منحصرأ متعلق به نشر نوآور است. لذا هر گونه استفاده از کل یا قسمتی از مطالب، اشکال، نمودارها، جداول و تصاویر این کتاب، در دیگر کتب، مجلات، نشریات، سایت‌ها، شبکه‌های اجتماعی و موارد دیگر، و نیز هر گونه بهره‌برداری از مطالب این کتاب تحت هر عنوانی از قبیل چاپ، فتوکپی، اسکن، تایپ از آن، تهیه فایل پی دی اف و عکس‌برداری از کتاب، و همچنین هر نوع انتشار به صورت اینترنتی، الکترونیکی، سی دی، دی وی دی، فیلم، فایل صوتی یا تصویری و غیره بدون اجازه کتبی از نشر نوآور ممنوع و غیرقانونی بوده و **شرعاً نیز حرام** است، و متخلفین تحت **پیگرد قانونی و قضایی** قرار می‌گیرند.

ماده ۲۳ قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان:

هر کس تمام یا قسمتی از اثر دیگری را که مورد حمایت این قانون است بنام خود یا بنام پدیدآورنده بدون اجازه او و یا عالماً و عامداً بنام شخص دیگری غیر از پدیدآورنده، نشر یا پخش یا عرضه کند به حبس تأدیبی از ۶ ماه تا ۳ سال محکوم خواهد شد.

با توجه به اینکه هیچ کتابی از کتب نشر نوآور به صورت فایل ورد یا پی دی اف و موارد این‌چنین، توسط این انتشارات در هیچ سایت اینترنتی و یا شبکه اجتماعی ارائه نشده است، لذا در صورتی که هر سایت، کانال و گروهی در شبکه‌های اجتماعی اقدام به تایپ، اسکن و یا موارد مشابه نماید و کل یا قسمتی از متن کتب نشر نوآور را در رسانه‌های مذکور قرار دهد و یا اقدام به فروش آن نماید، توسط کارشناسان امور اینترنتی این انتشارات که روزانه محتوای سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی را پایش می‌نمایند، بررسی و در صورت مشخص شدن هرگونه تخلف، ضمن اینکه این کار از نظر قانونی غیر مجاز و از نظر شرعی نیز حرام می‌باشد، وکیل قانونی انتشارات از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، **پلیس فتا** (پلیس رسیدگی به جرایم رایانه‌ای و اینترنتی) و نیز سایر مراجع قانونی، اقدامات مقتضی را به عمل آورده، و طی انجام مراحل قانونی و اقدامات قضایی، خاطیان را مورد پیگرد قانونی و قضایی قرار داده و کلیه خسارات وارده به این انتشارات و مؤلف از متخلفان اخذ خواهد شد.

همچنین در صورتی که هر یک از کتابفروشی‌ها، اقدام به تهیه کپی، جزوه، چاپ دیجیتال، چاپ افست و ... از کتب انتشارات نوآور نموده و اقدام به فروش آن نمایند، ضمن اطلاع‌رسانی تخلفات کتابفروشی مزبور به سایر همکاران و مؤرخین محترم، از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اتحادیه ناشران، و انجمن ناشران دانشگاهی و نیز مراجع قانونی و قضایی اقدام به استیفای حقوق خود از متخلف می‌نماید.

بعضاً مشاهده می‌شود که افراد ناآگاه بدون اطلاع از موارد و ماده قانون فوق (و حتی گاهاً با نیت کمک به دیگران) اقدام به انتشار فایل کتاب ناشر در شبکه‌های اجتماعی یا فضای مجازی می‌نمایند و با اینکار علاوه به وارد نمودن خسارات جبران‌ناپذیر به ناشر و مؤلف، باعث تعطیلی و بیکاری خیل عظیمی از شاغلین در بسیاری از مشاغل مربوط به کتاب مانند ناشر، مؤلف، کتاب‌فروش، لیتوگرافی، صحافی، چاپخانه، موزع و ... می‌گردند. و از طرف دیگر شخص خاطی با این کار مورد شکایت حقوقی و کیفری ناشر و مؤلف قرار می‌گیرد و باید علاوه بر پرداخت تمامی خسارات وارده به ناشر و مؤلف، متحمل جزای حبس تأدیبی نیز باشد. لذا خواهشمند است با آگاهی از مطالب فوق، ناشران را در ارائه خدمات هر چه بیشتر و بهتر یاری فرمایید.

خرید، فروش، تهیه، استفاده و مطالعه از روی نسخه غیراصل کتاب،

از نظر قانونی غیرمجاز، و شرعاً نیز حرام است.

انتشارات نوآور از خوانندگان گرامی خود درخواست دارد که در صورت مشاهده هر گونه تخلف از قبیل موارد فوق، مراتب را از طریق تلفن‌های انتشارات نوآور به شماره‌های ۰۹۲-۰۶۴۴۸۴۱۹۰ و یا از طریق منوی بالای سایت نشر نوآور، قسمت پشتیبانی (تیکت) و یا اسکن کردن بارکد زیر به واحد مدیریت ارسال نمایند، تا از تسهیل حقوق ناشر، پدیدآورنده و نیز خود خوانندگان محترم جلوگیری به عمل آید، و در راستای انجام این امر مهم، به عنوان تشکر و قدردانی، از کتب انتشارات نوآور، نیز هدیه دریافت نمایند.

QR Code Scan

دسترسی سریع به پشتیبانی (تیکت)

واحد مدیریت - گزارش تخلفات

قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹

قانون امور حسبی در دوم تیرماه ۱۳۱۹ به تصویب رسیده است و یکی از قوانین مهم و کاربردی می‌باشد.

مجموعه حاضر حاوی این قانون و برخی از قوانین مرتبط می‌باشد که البته تلاش بر آن بوده تا از ذکر قوانین غیرضروری که صرفاً سبب افزایش حجم کتاب می‌شود، پرهیز و تنها به ذکر معدودی که به تناسب موضوع، مخاطب را به کار می‌آید، اکتفا شود و از این طریق ضمن حفظ ویژگی اختصار، به رفع ابهام و اجمال از مواد با استفاده از سایر قوانین موضوعه پرداخته شود، در راستای تحقق همین هدف، بعضاً تنها به تعدادی از مواد یک قانون به صورت منتخب اشاره شده است.

از دیگر ویژگی‌های ممتاز این مجموعه می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

– ارائه متن صحیح و بدون غلط قانون

– در نظر گرفتن فضایی خالی جهت درج یادداشت و نکته‌های متصور تحت همین عنوان.

– گزینش عنوان اختصاصی برای هر ماده جهت ایجاد امکان درک اجمالی از مفهوم ماده در یک نگاه و پیش از مطالعه متن کامل ماده و بالتبع امکان جست و جوی سریع موضوعی مواد و تسهیل بخاطر سپاری آنها.

– رفع اجمال و ابهام و تسهیل تفسیر مواد با استفاده از آدرس‌دهی به مواد ذیربط در همان قانون و یا سایر قوانین، به عنوان مثال در مواردی که از اصطلاح به کار رفته در متن ماده در قانون دیگری تعریف به عمل آمده است و یا حکم مشابه و مرتبط و مکملی در قانونی دیگر موجود می‌باشد، خواننده محترم را به‌دانجا ارجاع داده‌ایم تا دید جامعی از موضوع به دست آورد و معلومات خود را نظم بخشد.

به همین ترتیب است آرای وحدت رویه صادره در خصوص امر که در حکم قانون بوده و متن آن در پانویست ماده، آورده شده است.

– اشاره به نظریات مشورتی اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه که هر چند برخلاف مقرر قانونی، لازم‌الاتباع نیست و صرفاً واجد جنبه ارشادی و مشورتی است، از آن جهت که حاصل تأملات صاحب‌نظران می‌باشد، حایز اهمیت علمی و تبیینی بوده و

حقوقدان را در حل تعارضات و پرسش‌ها، به کمک می‌آید.

- تدوین واژه‌نامه فارسی مشتمل بر اصلاحات فنی و یا دشوار قانون به انضمام شرح و توضیح آن به زبانی ساده و موجز که بالاخص مخاطب عام را در فهم قانون یاری می‌بخشد و پیچیدگی‌ها و صعوبت‌های زبان قانونگذار را زدوده و دلهره برخورد با واژگان تخصصی و ناآشنا را مرتفع می‌سازد.

- تنظیم واژه‌نامه‌ای از لغات انگلیسی مهم به کار رفته که مخاطب را از جست و جوی معادل‌ها در کتب ذریبط، بی‌نیاز ساخته و لغت‌نامه‌ای را در اختیارش قرار می‌دهد.

- تهیه نمایه مفصل که محل و شمار کاربرد هر اصطلاح را مشخص می‌نماید و امکان رجوع مستقیم به ماده حاوی واژه مورد نظر را فراهم می‌کند.

در خاتمه بر خود فرض می‌دانیم که از مدیریت محترم نشر نوآور که بی‌شک تدوین مجموعه به شکل فعلی را مدیون الطاف و زحمات بی‌دریغ ایشان هستیم، تشکر ویژه‌ای به عمل آورده و برایشان از خداوند متعال طلب توفیق روزافزون نماییم.

امید مجموعه حاضر در نظر مخاطبان محترم مقبول افتد و با بیان و انتقادات و ذکر نواقص مجموعه، ما را در ارتقاء کیفی آن یاری بخشیده و از نظرات ارزشمندشان محروم نسازند.

ابوذر بهروزی

علایم اختصاری

- ج.ا.ا: جمهوری اسلامی ایران.
ر.ا.د.ع.ک: رأی اصراری دیوان عالی کشور
ر.ر.ش: روزنامه رسمی شماره
ر.ک: رجوع کنید به
ر.و.ر.د.ع.ک: رأی وحدت رویه هیات عمومی دیوان عالی کشور
ق.ا.ا.م: قانون اجرای احکام مدنی مصوب ۵۶/۸/۱
ق.ا.ج: قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹/۴/۲
ق.آ.د.ک: قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸
ق.آ.د.م: قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹
ق.ا: قانون اساسی
ق.ت.د.ع.ا: قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۷۳/۴/۱۵
ق.ت: قانون تجارت
ق.ث: قانون ثبت اسناد و املاک مصوب ۱۳۱۰ با اصلاحات بعدی
ق.د.ع.ا: قانون دیوان عدالت اداری
ق.م.ا: قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰
ق.م.ع.ک: قانون محاسبات عمومی کشور (مصوب ۶۶/۶/۱)
ق.م: قانون مدنی
ق.ن.ا.م: قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۷۷/۸/۱۰
ق.و.د.د: قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین (۷۳/۱۲/۲۸)
ق.و: قانون وکالت مصوب ۱۳۱۵/۱۱/۲۵
ق: قانون
م.ت.م.ن: مجمع تشخیص مصلحت نظام

م.ش.ا: مجلس شورای اسلامی

م: ماده

ن.م.ا.ح.ق: نظریه مشورتی اداره کل حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه

قانون امور حسبی

باب اول - در کلیات

ماده ۱ -

مفهوم امور حسبی

امور حسبی اموری است که دادگاه‌ها مکلفند نسبت به آن امور اقدام نموده و تصمیمی اتخاذ نمایند بدون اینکه رسیدگی به آنها متوقف بر وقوع اختلاف و منازعه بین اشخاص و اقامه دعوی از طرف آنها باشد.

ماده ۲ -

نحوه رسیدگی به امور حسبی

رسیدگی به امور حسبی تابع مقررات این باب می‌باشد مگر آنکه خلاف آن مقرر شده باشد.^۴^۳^۲^۱

ماده ۳ -

دادگاه رسیدگی کننده به امور حسبی

رسیدگی به امور حسبی در دادگاه‌های حقوقی به عمل می‌آید.

ماده ۴ -

ارجاع رسیدگی به دادگاه دیگر در موضوع حسبی

در موضوعات حسبی هرگاه امری در خارج از مقر دادگاهی که کار در آنجا مطرح است باید انجام شود دادگاه مزبور می‌تواند انجام امر را به دادگاهی که کار در حوزه آن باید بشود ارجاع نماید و در این صورت دادگاه نامبرده امر ارجاع شده را انجام و نتیجه را به

۱. «با عنایت به ماده ۱ ق.آ.د.م. ۱۳۷۹ و ماده ۲ ق.ا.ج دادگاههای عمومی برای رسیدگی به امور حسبی باید اصول و قواعد مقرر در قانون آیین دادرسی مزبور را رعایت کنند مگر اینکه در قانون امور حسبی و اصلاحات بعدی آن، نص خاصی وجود داشته باشد مانند ماده ۱۵ ق.ا.ج و تبصره ذیل آن که مقررات عام آیین دادرسی مارالذکر، آن را نسخ نکرده و به اعتبار خود باقی است.» ن.م.ا.ج.ق ۷۹/۸/۳ - ۷/۲۷۲۱

۲. ر.ک.م.ق.آ.د.م.

۳. «اگر چه ماده ۲ ق.ا.ج. تصریح نموده: «رسیدگی به امور حسبی...» اما به صراحت ماده ۱ ق.آ.د.م. ۱۳۷۹، رسیدگی به امور حسبی هم باید طبق قانون آیین دادرسی مدنی باشد و ماده ۵۲۹ قانون مذکور مقرر داشته که سایر قوانین و مقررات مغایر ملغی می‌گردد، بنابراین می‌توان گفت با تصویب ق.آ.د.م. ۱۳۷۹ آن بخش از مقررات ق.ا.ج که در قانون اخیرالتصویب در مورد آن حکمی وجود ندارد و مغایر با این قانون نیست به قوت خود باقی است اما آن بخش از مقررات ق.ا.ج که با ق.آ.د.م. ۱۳۷۹ مغایر است به موجب آخرین اراده مقنن که در ماده ۵۲۹ صریحاً بیان گردیده منسوخ می‌باشد» ن.م.ا.ج.ق ۷۹/۹/۱۹ - ۷/۸۹۵۵

۴. «بر طبق ماده ۲ ق.آ.د.م. ۱۳۷۹ امور حسبی نیز از لحاظ آیین دادرسی، تابع قانون یاد شده است به عبارت دیگر اینکه امور حسبی طبق قانون امور حسبی تعیین تکلیف می‌شود اما از لحاظ آیین دادرسی تابع ق.آ.د.م. ۱۳۷۹ است» ن.م.ا.ج.ق ۷۹/۱۰/۴ - ۷/۱۰۷۰۴ - ۸۱/۱۲/۶

دادگاه ارجاع‌کننده امر می‌فرستد.

ماده ۵ - اجرای مقررات نیابت قضایی در امور حسبی

مقررات راجع به نیابت قضایی که در آیین دادرسی مدنی ذکر شده شامل امور حسبی خواهد بود.^۱

ماده ۶ - صلاحیت چند دادگاه برای رسیدگی

در صورتی که دو یا چند دادگاه برای رسیدگی به موضوع صالح باشند دادگاهی که بدو^۱ به آن رجوع شده است رسیدگی می‌نماید.

ماده ۷ - اختلاف در صلاحیت

در صورت حدوث اختلاف در صلاحیت دادگاه‌ها رفع اختلاف به ترتیب مقرر در آیین دادرسی مدنی به عمل می‌آید.^۲

ماده ۸ - موارد منع مداخله دادرس در امور حسبی

دادرس باید در موارد زیر از مداخله در امور حسبی خودداری کند:^۳

۱ - اموری که در آنها ذینفع است.

۲ - امور راجع به زوجه خود (زوجه‌ای که در عده طلاق رجعی است در حکم زوجه است).

۳ - امور اقرباء نسبی و سببی خود درجه یک و دو از طبقه اول و درجه یک از طبقه دوم.

۴ - امور راجع به اشخاصی که سمت ولایت یا قیمومت یا نمایندگی نسبت به آنها دارد.

ماده ۹ - رسیدگی به موضوع در موارد منع مداخله دادرس

در موارد خودداری دادرس هرگاه در آن حوزه دادرس صلاحیتدار برای رسیدگی نباشد رسیدگی به دادگاه نزدیکتر ارجاع می‌شود.^۴

ماده ۱۰ - منع اشخاص ذینفع از رد دادرس

در موارد ماده ۸ دادرس باید از رسیدگی خودداری نماید ولی اشخاص ذینفع نمی‌توانند

۱. ر.ک مواد ۲۹۰ الی ۲۹۴ ق.آ.د.م.

۲. ر.ک مواد ۲۶ الی ۳۰ ق.آ.د.م.

۳. ر.ک م ۹۱ ق.آ.د.م.

۴. ر.ک م ۹۲ ق.آ.د.م.

به استناد این ماده دادرس را رد نمایند.^۱

ماده ۱۱ - بی‌تأثیری عدم صلاحیت محلی دادگاه یا خودداری دادرس

عدم صلاحیت محلی دادگاه یا خودداری دادرس از مداخله در خصوص امری رافع آثار قانونی اقدام یا تصمیمی که به عمل آمده است نخواهد بود.

ماده ۱۲ - رسیدگی به امور حسبی در روزهای تعطیل

روزهای تعطیل مانع از رجوع به دادرس در امور حسبی نیست ولی دادرس می‌تواند رسیدگی را در روزهای تعطیل به تأخیر اندازد مگر اینکه امر از امور فوری باشد.

ماده ۱۳ - اقسام درخواست رسیدگی در امور حسبی

درخواست در امور حسبی ممکن است کتبی یا زبانی باشد - درخواست زبانی در صورت مجلس نوشته شده و به امضاء درخواست‌کننده می‌رسد.^۲

ماده ۱۴ - حوزه عمل دادرس در امور حسبی

در امور حسبی دادرس باید هرگونه بازجویی و اقدامی که برای اثبات قضیه لازم است به عمل آورد هر چند درخواستی از دادرس نسبت به آن اقدام نشده باشد و در تمام مواقع رسیدگی می‌تواند دلائلی که مورد استناد واقع می‌شود قبول نماید.^۳

ماده ۱۵ - نحوه حضور اشخاص ذینفع در دادگاه

اشخاص ذینفع می‌توانند شخصاً در دادگاه حاضر شوند یا نماینده بفرستند و نیز می‌توانند کسی را به سمت مشاور همراه خود به دادگاه بیاورند و در صورتی که نماینده به دادگاه فرستاده شود نمایندگی او باید نزد دادرس محرز شود.^۴

تبصره - اشخاص نماینده در امور حسبی

نماینده اعم از وکلای دادگستری یا غیر آنها است.

ماده ۱۶ - مواعد در امور حسبی

حساب مواعد به ترتیبی است که در آیین دادرسی مدنی ذکر شده است و اگر روز آخر موعده مصادف با تعطیل شود آخر موعده روز بعد از تعطیل خواهد بود.^۵

۱. ر. ک م ۹۱ ق. آ. د. م

۲. «با لحاظ مواد ۱۳ و ۱۵ و تبصره ذیل آن با احراز نمایندگی نماینده، تنظیم دادخواست در امور حسبی از جانب نماینده بلاشکال خواهد بود.» ن.م.ا.ج. ق. ۷۳/۸/۳ - ۷۴/۴۳۷۰

۳. ر. ک م ۱۹۹ ق. آ. د. م

۴. ر. ک بند ۵ م ۸۴ ق. آ. د. م؛

۵. ر. ک مواد ۴۴۲ الی ۴۵۳ ق. آ. د. م

ماده ۱۷ - رعایت مسافت در مهلت

در مهلت‌هایی که مسافت رعایت می‌شود ترتیب آن مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی راجع به مسافت است.^۱

ماده ۱۸ - امکان ملاحظه پرونده توسط ذینفع

اشخاص ذینفع می‌توانند پرونده‌های امور حسبی را ملاحظه نموده و از محتویات آن رونوشت گواهی شده یا گواهی نشده از دفتر دادگاه بگیرند.

ماده ۱۹ - اقامه دعوا ضمن رسیدگی به امور حسبی

هرگاه ضمن رسیدگی به امور حسبی دعوایی از طرف اشخاص ذینفع حادث شود که رسیدگی به امور حسبی متوقف به تعیین تکلیف نسبت به آن دعوی باشد دادرس در صورت درخواست دستور موقتی در موضوع آن دعوی مطابق مقررات دادرسی فوری صادر می‌نماید.^۲

ماده ۲۰ - اقدام و دخالت دادستان در امور حسبی

اقدام و دخالت دادستان در امور حسبی مخصوص به مواردی است که در قانون تصریح شده است.^۳

ماده ۲۱ - دادرسرای صالح به رسیدگی در امور حسبی

در مواردی که دادستان مکلف به اقدامی می‌باشد اقدام به عهده دادرسرای دادگاه شهرستانی است که رسیدگی در حوزه آن دادگاه به عمل می‌آید.

ماده ۲۲ - مهلت اعلام تصمیم دادرس

دادرس پس از تمام شدن بازجویی و رسیدگی منتهی در ظرف دو روز تصمیم خود را

۱. توضیح اینکه در ق.آ.د.م سابق بعد مسافت یکی از ملاکهای تشخیص برای مسایلی نظیر شروع مهلت تجدید نظرخواهی و ... بود اما در ق.آ.د.م جدید به این مسئله اعتنایی نشده است.

۲. ر. ک مواد ۳۱۰ الی ۳۲۵ ق. آ. د. م

۳. ر. ک رأی وحدت رویه شماره ۷۲ نظریه مندرج در شماره ۷۰ هفته دادگستری ص ۴ - ۵ کمیسیون مشورتی آیین دادرسی مدنی مورخ ۱۳۵۰/۸/۱۶

با توجه به مواد ۲۳۳ و ۲۵۴ و ۲۷۱ قانون امور حسبی اگر دعوی طلبکاران به طرفیت ورثه اقامه و اثبات شده و به صدور حکم و اجرائیه منتهی گردیده و با اعلام ورثه دایر به رد ترکه، مدیر تصفیه معین شده باشد چون مدیر تصفیه دیون و حقوقی را که به ماترک تعلق می‌گیرد پرداخت می‌نماید و علیه ورثه اقدام اجرایی صورت نمی‌گیرد، بنابراین وصول اجرا از ورثه متوفی مورد نخواهد داشت.

اعلام می‌نماید.^۱

ماده ۲۳ - ضرورت موجه و مدلل بودن تصمیم دادرس

تصمیم دادرس باید موجه و مدلل باشد.^۲

ماده ۲۴ - ترتیب ابلاغ در امور حسبی

در مواردی که تصمیمات دادگاه باید ابلاغ شود ترتیب ابلاغ مانند مقررات آیین دادرسی مدنی است.^۳

ماده ۲۵ - ترتیب ابلاغ در کشور بیگانه

در صورتی که ابلاغ در کشور بیگانه باید به عمل آید دادرس می‌تواند ترتیب سهل‌تری برای ابلاغ در نظر گرفته و دستور دهد.^۴

ماده ۲۶ - ابلاغ در دادگاه

هرگاه شخصی که تصمیم دادگاه باید به او ابلاغ شود در دادگاه حاضر باشد تصمیم دادگاه به او اعلام و این عمل ابلاغ محسوب است و رونوشت نیز به او داده می‌شود.^۵

ماده ۲۷ - قطعیت تصمیم دادگاه در امور حسبی

تصمیم دادگاه در امور حسبی قابل پژوهش و فرجام نیست جز آنچه در قانون تصریح شده باشد.^۶

ماده ۲۸ - مرجع پژوهش‌خواهی در امور حسبی

مرجع شکایت پژوهشی از تصمیمات قابل پژوهش در امور حسبی دادگاهی است که مطابق آیین دادرسی مدنی صلاحیت رسیدگی پژوهشی به احکام دادگاه صادرکننده تصمیم در مورد دعاوی دارد.

۱. ر. ک م ۲۹۵ ق. آ. د. م.

۲. ر. ک م ۲۹۶ ق. آ. د. م؛ همچنین ر. ک اصل ۱۶۶ ق. ا.

۳. ر. ک مواد ۶۷ الی ۸۳ ق. آ. د. م.

۴. ر. ک م ۷۱ ق. آ. د. م.

۵. ر. ک م ۳۰۰ ق. آ. ر. م.

۶. ر. ک رأی وحدت رویه شماره ۸۰۰

۷. چون به موجب ماده ۲۷ قانون امور حسبی تصمیم دادگاه وقتی قابل فرجام است که در قانون تصریح شده باشد و در مورد تصمیم دادگاه راجع به حجر در قانون تصریح به حق فرجام نشده است و مستنبط از ماده ۴۴ قانون مزبور هم که حق فرجام در آن تصریح گردیده ناظر به موردیست که شخص ثالث بر تصمیم دادگاه اعتراض کرده باشد بنابراین احکام مربوط به حجر برای اشخاص ذیفنی که طبق ماده ۱۵ قانون مذکور در جریان رسیدگی دخالت داشته و عنوان شخص ثالث نداشته‌اند قابل فرجام نمی‌باشد. ر. و. ر. شماره ۸۰۰ - ۱۳۳۶/۴/۱۱. د. ع. ک.